

Principy a pravidla územního plánování v pojmech

Seznam pojmů obsahuje výklad vybraných pojmů užitých v internetové publikaci Principy a pravidla územního plánování. Pojmy kapitol vztahujících se k funkčním složkám (kapitola C) jsou členěny na témata podle jednotlivých podkapitol C.1 až C.9. Výklad pojmu je proveden v souladu s textem publikace. U každého pojmu je odkaz na příslušnou kapitolu publikace, případně na právní předpis nebo jiný zdroj. Pojmy jsou vloženy do tématu, v němž jsou použity v publikaci.

Abecední seznam pojmů je provázán s příslušným pojmem formou křížového odkazu.

Téma: Zemědělské a lesní hospodářství

Abecední seznam pojmů:

ekologické zemědělství
 formy degradace zemědělské půdy
 funkce lesa
 hospodaření v lese
 kategorie lesů
 krajinný prvek
 les
 lesní porosty
 mez
 obnova lesa
 ochrana lesa
 ochrana zemědělského půdního fondu
 pozemkové úpravy
 pozemky určené k plnění funkcí lesa
 plán společných zařízení
 prostupnost krajiny
 přírodní podmínky nezbytné pro existenci a vývoj rostlin
 půda
 retence vody v krajině
 skupina dřevin
 solitérní dřevina
 stromořadí
 sukcese
 terasa
 travnatá údolnice
 velkovýrobní způsob zemědělství v ČR
 zemědělský půdní fond

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

zemědělský půdní fond

– základní přírodní bohatství naší země, nenahraditelný výrobní prostředek umožňující zemědělskou výrobu a jedna z hlavních složek životního prostředí. Ochrana zemědělského půdního fondu, jeho zvelebování a racionální využívání jsou činnosti, kterými je také zajišťována ochrana a zlepšování životního prostředí.

Zemědělský půdní fond tvoří pozemky zemědělsky obhospodařované, to je orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, louky, pastviny ("zemědělská půda") a půda, která byla a má být nadále zemědělsky obhospodařována, ale dočasně obdělávána není ("půda dočasně neobdělávaná").

Do zemědělského půdního fondu náležejí též rybníky s chovem ryb nebo vodní drůbeže a nezemědělská půda potřebná k zajišťování zemědělské výroby, jako polní cesty, pozemky se zařízením důležitým pro polní závlahy, závlahové vodní nádrže, odvodňovací příkopy, hráze sloužící k ochraně před zamokřením nebo zátopou, ochranné terasy proti erozi apod.

Zdroj: zákon č. 334/1992 Sb., § 1

PaP: C.2 Zemědělské a lesní hospodářství (str. 2, 10)

půda

– samostatný přírodní útvar vzniklý z povrchových zvětralin zemské kůry a z organických zbytků za působení půdotvorných faktorů. Je životním prostředím půdních organismů, stanovištěm planě rostoucí vegetace, slouží k pěstování kulturních rostlin. Je regulátorem koloběhu látek, může fungovat jako úložiště, ale i zdroj potenciálně rizikových látek.

Půda je dynamický, stále se vyvíjející živý systém. Přežití a prosperita všech suchozemských biologických společenstev, přirozených i umělých, závisí na tenké vrchní vrstvě Země. Půda je proto bezesporu nejcennější přírodní bohatství. Je přirozenou součástí národního bohatství každého státu. Půdu je proto nutné chránit nejen pro současnou dobu ale se značným výhledem do budoucna.

Zdroj: definice dle Ministerstva životního prostředí

http://www.mzp.cz/cz/definice_pudy (cit. 6. 5. 2014)

les

– lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa

Zdroj: zákon č. 289/1995 Sb., § 2

PaP: C.2 Zemědělské a lesní hospodářství (str. 2)

funkce lesa

– přínosy podmíněné existencí lesa, které se člení na produkční a mimoprodukční

Zdroj: zákon č. 289/1995 Sb., § 2

PaP: C.2 Zemědělské a lesní hospodářství (str. 2)

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

lesní porosty

– stromy a keře lesních dřevin, které v daných podmínkách plní funkce lesa

Zdroj: zákon č. 289/1995 Sb., § 2

PaP: C.2 Zemědělské a lesní hospodářství (str. 2)

hospodaření v lese

– obnova, ochrana, výchova a těžba lesních porostů a ostatní činnosti zabezpečující plnění funkcí lesa

Zdroj: zákon č. 289/1995 Sb., § 2

PaP: C.2 Zemědělské a lesní hospodářství (str. 3)

ochrana lesa

– činnosti směřující k omezení vlivu škodlivých činitelů, ochranná opatření proti škodlivým činitelům a zmírňování následků jejich působení

Zdroj: zákon č. 289/1995 Sb., § 2, § 14

PaP: C.2.1 Charakteristika (str. 3)

C.2.1.2 Ochrana půdního fondu (str. 13)

obnova lesa

– soubor opatření vedoucí ke vzniku následného lesního porostu

Zdroj: zákon č. 289/1995 Sb., § 2

PaP: C.2 Zemědělské a lesní hospodářství (str. 3)

pozemky určené k plnění funkcí lesa

- a) pozemky s lesními porosty a plochy, na nichž byly lesní porosty odstraněny za účelem obnovy, lesní průseky a nebezpečné lesní cesty, nejsou-li širší než 4 m, a pozemky, na nichž byly lesní porosty dočasně odstraněny na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů podle § 13 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb. ("lesní pozemky"),
- b) zpevněné lesní cesty, drobné vodní plochy, ostatní plochy, pozemky nad horní hranicí dřevinné vegetace (hole), s výjimkou pozemků zastavěných a jejich příjezdních komunikací, a lesní pastviny a políčka pro zvěř, pokud nejsou součástí zemědělského půdního fondu a jestliže s lesem souvisejí nebo slouží lesnímu hospodářství ("jiné pozemky").

Pozemky určenými k plnění funkcí lesa nejsou školky a plantáže lesních dřevin založené na pozemcích, které nejsou určeny k plnění funkcí lesa, pokud orgán státní správy lesů na návrh vlastníka pozemku nerozhodne jinak.

Zdroj: zákon č. 289/1995 Sb., § 3

PaP: C.2 Zemědělské a lesní hospodářství (str. 3)

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

přírodní podmínky nezbytné pro existenci a vývoj rostlin

– teplotní poměry, intenzita a průběh slunečního záření, vláhové poměry

PaP: C.2.1.1 Základní vazby hospodářských činností na půdní fond a jeho funkce (str. 4)

krajinný prvek

– souvislá plocha, popřípadě jiný útvar, i zemědělsky neobhospodařované půdy, která plní mimoprodukční funkci zemědělství a která se nachází uvnitř půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku, nebo s ním nejméně na části hranice sousedí.

Druhy krajinných prvků: meze, terasy, travnaté údolnice, skupiny dřevin, stromořadí, solitérní dřeviny.

Zdroj: zákon č. 252/1997 Sb., § 3aa, nařízení vlády č. 335/2009 Sb., § 1

Krajinné prvky – nová legislativa, jejich ochrana a čerpání podpor

http://www.bioinstitut.cz/documents/bio1005_Zpravodaj.pdf (cit. 6. 5. 2014)

PaP: C.2.1.1 Základní vazby hospodářských činností na půdní fond a jeho funkce (str. 8)

mez

– souvislý zatravněný útvar liniového typu, sloužící zejména ke snižování nebezpečí vodní, popřípadě větrné eroze, zpravidla vymezující hranici půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku. Součástí meze může být dřevinná vegetace, popřípadě kamenná zídka.

Zdroj: zákon č. 252/1997 Sb., nařízení vlády č. 335/2009 Sb., § 1

PaP: C.2.1.1 Základní vazby hospodářských činností na půdní fond a jeho funkce (str. 8)

terasa

– souvislý svažitý útvar liniového typu tvořený terasovým stupněm, sloužící ke snižování nebezpečí vodní, popřípadě větrné eroze, a zmenšující sklon části svahu půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku, zpravidla vymezující hranici půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku. Součástí terasy může být dřevinná vegetace, popřípadě kamenná zídka.

Zdroj: zákon č. 252/1997 Sb., nařízení vlády č. 335/2009 Sb., § 1

PaP: C.2.1.1 Základní vazby hospodářských činností na půdní fond a jeho funkce (str. 8)

travnatá údolnice

– členitý svažitý útvar, sloužící ke snižování nebezpečí vodní, popřípadě větrné eroze, vymezující dráhu soustředěného odtoku vody z půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku, se zemědělskou kulturou orná půda. Součástí travnaté údolnice může být dřevinná vegetace.

Zdroj: zákon č. 252/1997 Sb., nařízení vlády č. 335/2009 Sb., § 1

PaP: C.2.1.1 Základní vazby hospodářských činností na půdní fond a jeho funkce (str. 8)

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

skupina dřevin

– útvar neliniového typu, tvořený nejméně 2 kusy dřevinné vegetace s nejvyšší možnou výměrou 2 000 m². Za skupinu dřevin se nepovažuje dřevinná vegetace, která je součástí meze, terasy nebo travnaté údolnice, a dřevinná vegetace, která plní funkci lesa podle § 3 lesního zákona.

Zdroj: zákon č. 252/1997 Sb., nařízení vlády č. 335/2009 Sb., § 1

PaP: C.2.1.1 Základní vazby hospodářských činností na půdní fond a jeho funkce (str. 8)

stromořadí

– útvar liniového typu, tvořený nejméně 5 kusy dřevinné vegetace a zpravidla s pravidelně se opakujícími prvky. Za stromořadí se nepovažuje dřevinná vegetace, která je součástí meze, terasy nebo travnaté údolnice, a dřevinná vegetace, která plní funkci lesa podle § 3 lesního zákona.

Zdroj: zákon č. 252/1997 Sb., nařízení vlády č. 335/2009 Sb., § 1

PaP: C.2.1.1 Základní vazby hospodářských činností na půdní fond a jeho funkce (str. 8)

solitérní dřevina

– izolovaně rostoucí dřevina s průmětem koruny od 8 m² vyskytující se v zemědělsky obhospodařované krajině mimo les. Za solitérní dřevinu se nepovažuje dřevinná vegetace, která je součástí meze, terasy nebo travnaté údolnice.

Zdroj: zákon č. 252/1997 Sb., nařízení vlády č. 335/2009 Sb., § 1

PaP: C.2.1.1 Základní vazby hospodářských činností na půdní fond a jeho funkce (str. 8)

kategorie lesů

– podle převažujících funkcí se lesy dělí na tři kategorie – hospodářské, ochranné a lesy zvláštního určení. Lesy zvláštního určení se dále člení na lesy:

- v pásmech hygienické ochrany vodních zdrojů I. stupně,
- v ochranných pásmech zdrojů přírodních léčivých a stolních minerálních vod,
- na území národních parků a národních přírodních rezervací.

Do kategorie lesů zvláštního určení lze dále zařadit lesy, u kterých veřejný zájem na zlepšení a ochranu životního prostředí nebo jiný oprávněný zájem na plnění mimoprodukčních funkcí lesa je nadřazen funkcím produkčním. Jde o lesy:

- v prvních zónách chráněných krajinných oblastí a lesy v přírodních rezervacích a přírodních památkách,
- lázeňské,
- příměstské a další lesy se zvýšenou rekreační funkcí,
- sloužící lesnickému výzkumu a lesnické výuce,
- se zvýšenou funkcí půdoochrannou, vodoochrannou, klimatickou nebo krajinoformující,

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

- potřebné pro zachování biologické různorodosti,
- v uznaných oborách a samostatných bažantnicích,
- v nichž jiný důležitý veřejný zájem vyžaduje odlišný způsob hospodaření.

Zdroj: zákon č. 289/1995 Sb., § 6 až 8

PaP: C.2.1.1 Základní vazby hospodářských činností na půdní fond a jeho funkce (str. 9)

ochrana zemědělského půdního fondu

- zvelebování a racionální využívání jsou činnosti, kterými je také zajišťována ochrana a zlepšování životního prostředí.

Zdroj: zákon č. 334/1992 Sb., § 1, 4 až 8; vyhláška 13/1994 Sb., § 8 až 11

PaP: C.2.1.2 Ochrana půdního fondu (str. 10)

sukcese

- sled změn ve společenstvu v průběhu času; vývoj a změny ve složení společenstev v ekosystému a představy o něm. Primární sukcese, odehrávající se de novo na novém území (čili popisující vznik společenstev), sekundární sukcese, která se zaobírá vývojem v již existujících společenstvech.

PaP: C.2.1.3 Hospodářská činnost na půdním fondu (str. 17)

formy degradace zemědělské půdy

- vodní eroze, větrná eroze, utužování (kompakce) podorničí a spodin půdy, acidifikace (okyselování), znečišťování a kontaminace půdy způsobené haváriemi, průmyslem, těžbou surovin, záplavami či špatným hospodařením, lokální zamokření způsobené nedostatečnou údržbou odvodňovacích systémů a jejich stářím.

PaP: C.2.1.3 Hospodářská činnost na půdním fondu (str. 18)

prostupnost krajiny

- požadavky na pohyb v krajině (mimo hospodářských aktivit), zejména pro rekreaci a volnočasové aktivity (cyklostezky, pěší turistika, jízda na koni, vycházkové cesty, naučné stezky apod.)

PaP: C.2.1.3 Hospodářská činnost na půdním fondu (str. 20)

C.2.3.2 Možnosti vybraných nástrojů územního plánování zabývat se zemědělstvím a lesnictvím (str. 40)

velkovýrobní způsob zemědělství v ČR

- zajištění výroby jednotnými zemědělskými družstvy a státními statky, intenzifikace, koncentrace a organizace půdního fondu (vytváření rozsáhlých bloků orné půdy, velkoplošné výsadby intenzivních ovocných sadů, chmelnic a vinic, intenzivní formy polního zelinářství; úprava vodního režimu – velkoplošné odvodnění a závlahy, zatrubňování drobných vodních toků, odstraňování nelesní vegetace, redukce počtu zemědělských účelových komunikací,

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

vytváření rozsáhlých bloků orné půdy; likvidace doprovodná vegetace (u vodotečí, účelových komunikací apod.) a nelesních dřevin na zemědělské půdě pro snadnější pohyb velkovýrobní techniky; kapacita hospodářských budov odpovídala parametrům velkovýrobní technologie.

PaP: C.2.2.1 Zemědělské hospodaření (str. 21)

ekologické zemědělství

– odpovídá principům trvale udržitelného rozvoje zemědělství, podporuje hospodářský a sociální rozvoj v méně příznivých a zaostávajících venkovských oblastech; jako nástroj na „údržbu krajiny“ by mělo být přednostně uplatňováno ve velkoplošně chráněných územích.

PaP: C.2.2.1 Zemědělské hospodaření (str. 25)

retence vody v krajině

– krátkodobé zadržení vody v krajině. Jejího zvýšení je možno docílit pomocí technických a biologických opatření v povodí.

Retenci vody v území může negativně nebo pozitivně ovlivnit rozmístění druhů pozemků v území, které je důsledkem zemědělského či lesního hospodaření. Některé druhy pozemků (les, trvalé travní porosty, nelesní vegetace) zvyšují vodní retenci území. Účinnost retence ovlivňuje také rozmístění druhů pozemků v území, zejména ve vazbě na morfologii terénu, půdní poměry, hydrogeologické poměry a organizaci půdního fondu.

PaP: C.2.2.1 Zemědělské hospodaření (str. 29)

C.2.3.1 Rekapitulace uzlových bodů územního plánování a hospodářských aktivit (str. 42)

Doplňující pojmy vztahující se k problematice retence vody v krajině:

akumulace vody

– zadržování vody

retardace vody v krajině

– zpomalení odtoku vody z krajiny

<http://users.prf.jcu.cz/kucert00/LE2/Voda.pdf> (cit. 6. 5. 2014)

mokřady

– jeden z významných krajinných prvků zaregistrovaných orgány ochrany přírody podle § 6 zákona o ochraně přírody a krajiny. Obecně zahrnují biotopy, které jsou zaplaveny nebo alespoň nasyceny vodou dostatečně dlouho, aby se vyvinula vegetace adaptovaná na půdu saturevanou vodou (Prof. Jan Květ, 70. léta 20. století)

Typy mokřadů:

- nivy potoků a řek
- mokré louky a prameniště
- břehová pásma nádrží

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

– rašeliniště

Zdroj: zákon č. 114/1992 Sb., § 3

http://mokrady.wbs.cz/prezentace/mokrady_aneb_zadrzovani_vody_v_krajine-final.pdf (cit. 6. 5. 2014)

<http://www.nase-voda.cz/povodne-retence-vody-krajine/>

infiltrace – intenzita vsaku

protierozní opatření

- *agrotechnická*
 - *protierozní agrotechnika*

- *organizační*
 - *vyloučení erozně nebezpečných plodin*
 - *plošné ochranné zatravnění*
 - *zatravnění v trvalých kulturách*

- *biotechnická*
 - *zasakovací pásy*
 - *protierozní meze*
 - *záchytné průlehy*
 - *stabilizace drah soustředěného odtoku (DSO)*
 - *protierozní a protipovodňové nádrže*

PowerPointová prezentace – Ing. Eva Voženílková, RNDr. Jakub Horecký, Ph.D., Ministerstvo životního prostředí (cit. 6. 5. 2014)

plán společných zařízení

– jako součást komplexních pozemkových úprav řeší veřejný zájem v krajině, například protierozní ochranu ZPF, účelové komunikace, opatření k ochraně území před záplavami, prvky ÚSES, interakční prvky, liniovou vegetaci apod.

Zdroj: zákon č. 139/2002 Sb., § 9 odst. 8, vyhláška č. 13/2014 Sb., § 15, § 16

PaP: C.2.3.1 Rekapitulace uzlových bodů územního plánování a hospodářských aktivit (str. 34)

<http://www.la-ma.cz/ksz/o-spolecnych-zarizenich/>

(cit. 6. 5. 2014)

pozemkové úpravy

– ve veřejném zájmu se prostorově a funkčně uspořádávají pozemky, scelují se nebo dělí a zabezpečuje se jimi přístupnost a využití pozemků a vyrovnání jejich hranic tak, aby se vytvořily podmínky pro racionální hospodaření vlastníků půdy. V těchto souvislostech původní pozemky zanikají a zároveň se vytvářejí pozemky nové, k nimž se uspořádávají vlastnická práva a s nimi související věcná břemena v rozsahu rozhodnutí podle § 11 odst. 8 zákona č. 139/2002 Sb. Současně se jimi zajišťují podmínky pro zlepšení kvality života ve venkovských oblastech včetně napomáhání diverzifikace hospodářské činnosti a zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství, zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, vodní hospodářství zejména v oblasti snižování nepříznivých účinků povodní

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

a řešení odtokových poměrů v krajině a zvýšení ekologické stability krajiny. Výsledky pozemkových úprav slouží pro obnovu katastrálního operátu a jako neopomenutelný podklad pro územní plánování.

Pozemkové úpravy se provádějí formou **jednoduchých pozemkových úprav** – pokud je nutné vyřešit pouze některé hospodářské potřeby (například urychlené scelení pozemků, zpřístupnění pozemků) nebo ekologické potřeby v krajině (například lokální protierozní nebo protipovodňové opatření) nebo když se pozemkové úpravy mají týkat jen části katastrálního území. V případě jednoduchých pozemkových úprav lze upustit od zpracování plánu společných zařízení. Pozemkové úpravy se provádějí zpravidla formou **komplexních pozemkových úprav**.

Zdroj: zákon č. 139/2002 Sb., § 2, § 4

PaP: C.2.3.1 Rekapitulace uzlových bodů územního plánování a hospodářských aktivit (str. 34)

